

ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР ДІДУХ:

«ЗНАЧНИЙ ІНТЕРЕС ДО ВОЛИНСЬКОГО САПРОПЕЛЮ ПРОЯВЛЯЮТЬ БІЗНЕСОВІ СТРУКТУРИ, АДЖЕ ВАРТІСТЬ ОДНІЄЇ ТОННИ 65% ОЗЕРНОГО САПРОПЕЛЮ СТАНОВИТЬ ВІД 300 ДОЛАРІВ США»

PROFESSOR VOLODYMYR DIDUKH:

«BUSINESS STRUCTURES SHOW HIGH INTEREST IN VOLYN'S REGION SAPROPEL AS 1 TON OF 65% LACUSTRINE SAPROPEL PRICE STARTS FROM \$300»

В останні десятиліття в Україні на переважній більшості сільськогосподарських угідь значно знизилася культура землеробства, що пов'язано з припиненням діяльності великої кількості крупнотоварних аграрних формувань та незадовільною системою державного контролю за дотриманням різними категоріями сільськогосподарських виробників вимог природоохоронного законодавства та принципів раціонального землекористування. Спад виробництва в галузі тваринництва призвів до різкого зниження обсягів внесення органічних добрив при вирощуванні переважної більшості сільськогосподарських культур, що надзвичайно негативно вплинуло на темпи відтворення гумусу. Натомість нерегульованим у більшості випадків є внесення мінеральних добрив, що фактично унеможливає виконання у найближчі роки норм Директиви Європейського Союзу «Про охорону вод від забруднення нітратами із сільськогосподарських джерел». Професор Володимир Дідух як значний резерв нарощення обсягів органічних добрив вважає сапропель – це відкладення прісноводних водойм, що складаються з органічної речовини і мінеральних домішок, які формуються в результаті тривалих природних процесів із залишків рослинних і тваринних організмів, що населяють водойму. З питаннями про причини незадовільного використання ґрунтів більшістю сільгоспвиробників та перспективи налагодження видобутку сапропелю в зоні Волинського Полісся ми й звернулися до Володимира Федоровича.

– Володимире Федоровичу, у попередній розмові з вами (див.: журнал «Економіст». – 2013. - №11. – С. 4) ми порушили проблему родючості ґрунтів. Невже насправді склалася така катастрофічна ситуація?

– Оцінити масштабність втрат українських чорноземів та й сільськогосподарських угідь загалом можуть тільки профільні фахівці. Якщо вірити інформації світових аналітиків, то 60% територій, на яких вирощуються сільськогосподарські культури, слід вважати зонами екологічного лиха. Тобто якщо ситуацію не змінювати, продовжувати щедро здобрювати площі мінеральними добривами, то через певний період на більшості територій взамін всесвітньо відомих чорноземів отримаємо «ґрунтове» середовище. І як воно себе поведе, як вплине на окремі екосистеми – передбачити важко. Але вже сьогодні відомо, що Україна за якістю питної води займає одне з останніх місць серед інших країн. А питна вода та продукти харчування є визначальними чинниками здоров'я нації.

– Так чим же обумовлюється сучасний стан ґрунтів?

– Загальновідомо, що родючість ґрунтів характеризується відсотковим вмістом у ньому гумусу. Відомий також поріг зниження, який коливається у межах 2,5-2,6% на один гектар. Тобто зниження порогу нижче вказаного рівня унеможливає самовідтворення родючості за рахунок збільшення гумусу застосуванням лише сівозмін або інших агротехнічних прийомів при вирощуванні сільськогосподарських

культур. Таким площам треба у кращому випадку давати відпочинок – «залужувати», засівати травами. На який термін? Це вже справа фахівців.

– Що рекомендують науковці для впливу на ситуацію, яка склалася?

– Усім учасникам агропромислового виробництва треба чітко усвідомлювати, що основне джерело поповнення гумусу в ґрунтах – це органіка, органічні добрива у будь-якому вигляді. На сьогодні втрата галузі тваринництва зупинила продукування основного середовища органічних добрив – підстилкового гною. Державні статистичні дані свідчать, що **падіння норм внесення органічних добрив у технологіях вирощування сільськогосподарських культур набуло катастрофічних масштабів**. Наприклад, під технічні культури норми зменшились у 5-6 разів. А про зернову групу взагалі говорити не доводиться. Окремі науковці наголошують на вирішенні цієї проблеми шляхом використання сидератної системи землеробства, яка гальмує деградацію ґрунтів. Насправді сидерати є поживою для рослин, а не засобом для відтворення в них гумусу.

– А ваше особисте бачення даної проблеми?

– Необхідно встановити перш за все чіткий контроль з боку відповідних органів, організацій за внесенням мінеральних добрив та інших хімічних препаратів при вирощуванні сільськогосподарських культур. Гонитва за високими врожайми вбиває гумусоутворюючі істоти та сприяє розвитку хвороб, які акумулюються в ґрунтах і передаються наступним культурам, що є дуже небезпечною тенденцією. Таким чином, перше, що варто зробити, – знизити хімічний тиск на ґрунти. Друге – провести ретельний аналіз наявності нетрадиційних джерел органіки. І останнє – **необхідно законодавчо зобов'язати виробників сільськогосподарської продукції вносити органічні добрива хоча б в одній сівозміні**.

– Що ви маєте на увазі, коли говорите про нетрадиційні джерела органіки?

– Я вважаю, що такими джерелами можуть стати компости з органічних речовин різного походження в результаті їх підготовки до внесення в ґрунт. Для цього необхідно налагодити виробництво органічних добрив на промисловій основі. Адже навколо нас стільки органіки! На мою думку, **основою таких компостів можуть стати озерні, річкові, гірлові сапропелі, мули, побутові відходи органічного походження тощо**.

– У пресі інколи з'являються повідомлення про сапропелі прісноводних озер Волинського краю. Чи є цей матеріал цінним для сільськогосподарського виробництва?

– На жаль, журналісти дуже мало уваги приділяють Волинським озерам, хоча саме тут закладена екологічна міна сповільненої дії. В останні роки з карти зникають прісноводні озера площею понад 10 га, а це, як відомо, впливає на світову екологічну систему. Котловини «вмираючих» озер заповнені в переважній більшості сапропелем органічного походження. Сам Бог створив природні джерела органіки для України. Є велика кількість інформації щодо добування й використання сапропелю у сільськогосподарському виробництві. Попередні наші дослідження вказують на високу ефективність компостів, виготовлених на основі поєднання сапропелю зі стебловою частиною зернових культур.

– І що ж стримує налагодження видобутку озерного сапропелю в значних обсягах та розвиток виробництва на цій основі компостів?

– У першу чергу це відсутність державної політики в АПК щодо родючості ґрунтів, відсутність тісного зв'язку між владою, науковцями та виробниками. Світова практика доводить, що при вирішенні важливих проблем визначальне слово повинні сказати науковці. На превеликий жаль, **українська влада просто не реагує на такі незначні потуги, якими науковці намагаються впливати на ситуацію на користь держави**. Водночас значний інтерес до волинського сапропелю проявляють бізнесові структури, які намагаються отримати продукт для вивозу за межі держави, адже вартість однієї тонни 65% озерного сапропелю становить від 300 доларів США. Ринок безмежний. Над цим варто замислитись владним структурам, особливо – регіональним. Правильно сформована програма дозволить отримати достатньо інвестицій та покращити ситуацію з родючістю хоча б на окремих територіях.

– А що ще, крім підвищення родючості ґрунтів, дає видобування сапропелю?

– Проблему використання озерного сапропелю необхідно розглядати в різних площинах. Насамперед покращиться екологічна ситуація в регіоні. Звільнені озера можна вважати резервуарами прісної води. Також сапропель – це матеріал для фармацевтичних потреб, енергетичної, будівельної та інших галузей. Сапропель містить, на моє глибоке переконання, ще не одну таємницю. У сучасних умовах для досліджень ми маємо лише наближені результати в деяких напрямках, які вимагають ретельної перевірки.

– Чи не вважаєте ви, що саме такі проблеми мають турбувати владу?

– Хотілося б вірити, що ставлення до вітчизняних науковців зміниться і ми зможемо запропонувати ряд заходів для порятунку родючості ґрунтів. Відсутність спеціальної дослідної установи в державі з вивчення сапропелевих родовищ викликає подив, адже, для прикладу, торфу в Японії немає, але дослідна установа є. **Озерні сапропелі – це новий матеріал, який вимагає підвищеної уваги як науковців, так і виробників**. Але з нинішнім наявним обладнанням та методичними підходами в дослідженнях, на жаль, проблему використання озерного сапропелю вирішити не вдасться.

– Що можете сказати цього разу на завершення розмови?

– За останні 100 років сформувалася думка про те, що вирощувати сільськогосподарську продукцію може кожен. Але це, напевно, не так. Та чи не ми винні в тому, що нині кожна 5-7 людина у світі помирає з голоду? Багатьом варто замислитись над словами, які 100 років тому сказав Бернард Шоу: **«Тепер, когда мы научились летать по воздуху, как птицы, плавать под водой, как рыбы, нам не хватает одного: научиться жить на земле, как люди...»**

– Дякую за інтерв'ю!

Підготував
Олександр Некрот